

lla, *Mutxamel, Fatbilla* etc.

Hi ha el mot àr. *ṭimr* (que vulgarment hauria sonat a Espanya *temar*) antic, clàssic i ben conegut, com a nom d'un vestit vell i gastat [Djauharí, a. 998], Al-Arabí (S. IX) afirma que no era de llana sinó de la mena del *kisá'* (CASSOT) (Lane, 1879c); Dozy (*Suppl.* II, 59a), n'aporta un sol testimoni vulgar en el sentit «un vieux lambeau d'étoffe, un haillon»; i RMa. el registra amb el sentit del ll. *pannus* (pp. 136, 609). És derivat de l'arrel *ṭmr*, de l'àrab de sempre i de pertot, que, des del sentit de 'amagar, colgar' [S. x], pren en la forma *ṭammar* el de 'tornar compacte': també és possible que derivi d'aquí *mutámmar* «nom d'une étoffe» en l'egipci Maqrízí (princ. S. xv, Dozy I, 152) que seria simplement el participi passiu de *ṭammar*; tot i estar escrit amb *t* no emfàtica, però Dozy porta algun altre testimoni de confusió entre les dues arrels. Suposaríem, doncs, *ṭimar il-lab* 'gran parrac, parrac de Déu'. Per a l'accentuació *il-lab*, cf. *Boabdil(l)* últim rei de Granada (< *Abū Abd-il-leh*), *Abenabdille* (a. 1400, rei de Tremissèn, Rubio Vela, *Epist. Val. Med.*, 169.1, 176.1: «Benabdille»).

D'aquí deu venir també *tamis* usat a Manacor, sigui per encruament de *tamarella* amb un altre mot, o variant aràbiga de *ṭimr* (en plural romànic). D'altra banda es podria pensar en un derivat indirecte del mot cast. pre-romà TAMO 'boll, palletes', puix que aquest té derivat *támara*, i *tamo* pot pendre el sentit de «pelusa que sale en el telar al tejer» (*DAut.*, *DECH* v, 400a46).

Tamarellar, tamari, tamaric, tamaricàcies, tamariger, -riquer, tamarinar, V. tamariu Tamarinde, V. támara

TAMARIU, del ll. TAMARIX, -ICIS, id., potser d'origen líbic. □ I.^a doc.: 1318, i el seu col·lectiu *tamariguer* ja 1181.

Ne negun hom no gaus taylor arbre viu que sia en la agula [‘el rec, el vall] que és entorn lo dit port de Portvenres, ni *tamariu*, sotsz pena de 60 sous, 1 dr.» a. 1318 (RLR xxxii, 154). Sovint en els docs. ross., p. ex. en un de 1391 «olius ni *tamaribus*» (*InvLC* VIII, 282). I ja des d'abans el col·lectiu *tamariguer* «lieu planté de tamarins» (Alart, RLR XII, 122) repetidament en el *Cartulaire du Temple* (p. p. Albion): «in *tamariguer*» a. 1181, *tamariger* 1191, *tamarigerio* 1205, *tamariguerio* 1212 (f° 444, 112, 13, 12).

Aquesta és la forma del cat. central, cat. or. i ross., i la més prestigiosa literàriament; el *DAg.* la dona també com a val.: «*riu*: arbust que es fa vora les platges arenoses o vora eis rocs», amb la dita proverbial «lo *tamariu* no fa cendra ni caliu»; en lèxics des del gironí OPou: «*tamariu*: tamarix, myrice» (*TbPu.*, 51).

Molt propi del paisatge de l'Alt i B. Emp., Ross., i altres comarques litorals planeres: «Si et plau escoltar-me, amic empordanès, et contaré — Assentem-nos damunt d'aquell marge, part dellà dels *tamaribus*, on estarem a recés del sol ponent i de la tramuntana; guaita els tords que passen devers Palol, venint de Llers, gormands d'olives ---», Coromines (*Les Gràcies*

de l'Empordà, 1918 porxo, O. C., 929.6). I així el seu primer libre de narracions fou *A Recés dels Tamaribus*, 1925 (O. C., 455-518).

Val a dir, i és ben cert, que enlloc se'n sent a parlar tant com en aquelles comarques del Nordest: me n'han parlat molt en el Baix Empordà: jo mateix m'he arrecerat, arran d'una barrera d'arbustos, prenent notes o cantant a rialles a StPere Pescador, Boadella etc., i no menys en el Ross.: «són *tamaribus*», StHipòlit de la Salanca (1960); «en diuen *El Tamariga(r)*» d'una partida que fa quadrifini amb Salelles, Alenyà i St. Nazari, em deia un home de Tesà «perquè hi ha *tamaribus*. —? —Sí, uns arbres que aguanten la terra i així no s'hi fan dunes» (1960).

Crec que és el català la llengua romànica on el mot ha deixat la prole més robusta, per més que també hi ha it. *tamerice* [fi S. XIII], cast. ant. *tamariz* (rar, Neb., i en el fur arag. de Tudela, c. al S. XIII), llgd. o prov. mod. *tamaris* (no oc. ant.), i en particular el logud. *tamarige*, que ja es troba en la forma arcaica *tamarike* c. 1200 en el Condaghe de Silki (MLWagner, *ASNSL* cxi, 240); el nom pròpiament castellà és l'arabisme *taray*: mot ben diferent i segurament inconnex. En llatí apareix *tamarix*, -icis, ja en Celsus i en Columella, una variant *tamarice* en Plini; hi ha en llatí una variant *tamariscus* en Palladi, potser d'influència hel·lenística; en les glosses apareix molt abundantment, i també les seves variants, però dominant molt el tipus *tamarice*, -icis (sovint en casos oblics que no permeten decidir si el nominatiu era en -ix o en -ice, i quasi tant se val), entre elles moltes d'antigues, i en part són llatino-gregues (que solen ser de les velles) (CGL VII, 332).

En català *tamariu* no és la forma general, car la variant *tamarit* és també antiga i extensa: la que CRos (1764) dona com a val.: «*tamarit*: tamarisco u tamariz: árbol de mediana altura: da un fruto lanuginoso, que encierra una semilla negra» (p. 220). La concreció d'aquesta forma en importants NLL de cap al Sud, confirma la seva antigor i importància: *Tamarit*, antiga vila i port de mar entre Tarragona i el Gaià, *Tamarit*, la important vila capital de Llitera. Es documenta des d'antic de l'Ebre enllà: «que de la dita ribera sien remoguts *tamarits*, salces e totes altres coses que nosa facen al dit sirgar de lenys e barques» és la vella reglamentació de l'Ebre (Tort., a. 1340, *BABL* XI, 937); «la rael dels blets e la rael de *tamarit* de-seca, e <d>aquestes raelns pren sengles manats ---», receptes del val. Mestre Joan, a. 1466 (*BABL* VII, 326). Ja es documenta en el S. XIV, en *Medecines Particulars*, d'Ibn Wáfid: «*tamarit*: tamariscus, -arix» (20c, 23c).

Jo en tinc notes des de l'Ebre: *tamarit* a la Torre de l'Espanyol (1936); a Moncofa hi ha l'*Estany del Tamarit*. —? —És que hi ha *tamarits*, un arbre semblant al xiprer (1961); i així fins a l'extrem Sud, car de la banda de l'imponent Ponotx baixa cap a Finestrat el *Barranc del Tamarit* (1963). «*Tamarit* 'tamariu'» Calaceit, Maella: Casac. 1923. Com ja reconeix MLWagner (*l. c.*) el logud. mod. *tamarittu*, propi d'altres zones, deu ser manlleu del català.